

gestiva i s'avé amb l'ús posterior del mot. Pel que fa als fets històrics documentals la tesi del Sr. Aebischer és força assenyada: *català* apareix primerament com a cognom, cosa que s'avé perfectament amb un mot derivat del nom d'un castell; els derivats més antics de *català* apareixen per primera vegada en el poema llatí de l'expedició pisana amb Ramon Berenguer III contra les illes Balears (*catalanensis*, *catalanicus* i *Catalania*). Potser fóra un error de creure que des d'aquell moment els súbdits del comte de Barcelona ja s'anomenaven *catalans*, puix que aquest ús llatí erudit només és una prova de l'existència del mot, però no prova pas que el seu ús fos general ni popular. L'origen erudit de *català* explicaria, doncs, la *l* dissimilada i la *r* no sonoritzada. Sembla evident que el mot existia des d'antic. El problema que no estudia el Sr. Aebischer és d'explicar com de mica en mica el nom de Catalunya, que devia originàriament designar el pla de Barcelona per oposició a la ciutat, arribà a estendre's com a denominació de tota la comarca; després, de tot el comtat, i, finalment, de tot el principat. Aquest procés d'extensió havia d'ésser lent per força, bé que tal lentitud no està pas en desacord amb els fets històrics, puix que cal suposar que l'ús oral popular era sempre més retardatari que l'ús escrit cancelleresc.

Clou el volum que comentem un estudi sobre els derivats de l'adjectiu MARITIMUS, -A, amb especial atenció a la toponímia; un altre estudi dels derivats de *poma* i *maçana*, i un darrer treball referent a l'etimologia del francès *vignoble*, que sembla ésser la següent: paral·lelament al llatí clàssic VITICOLA es creà una forma VINICOLA amb la variant VINICULA, que se substantivà en VINICULU, amb les variants VINUCULU i VINUBULU, les quals formes expliquen perfectament — amb el creuament del so *ŋ* de *vinya* — les formes catalana *vinyòvol*, occitanes *vinhògol* i *vinhòvol* i francesa *vignoble*.

Josep GINER i MARCH

Les mots d'identité et d'égalité dans les langues romanes. Proefschrift ter verkrijging van den graad van doctor in de letteren en wijsbegeerte aan de Rijksuniversiteit te Groningen ... door KORNELIS SNEYDERS DE VOGEL. Wageningen, Ponsen & Looijen, 1947. 144 pàgs.

El Sr. Kornelis Sneyders de Vogel divideix el seu ampli estudi sobre *Les mots d'identité et d'égalité dans les langues romanes* en dues parts, precedides d'una breu introducció. Aquesta darrera comprèn unes indicacions sobre el contingut del llibre i sobre el camp d'estudi de l'autor, el qual no es proposa d'estudiar els problemes sintàctics sinó únicament els mots; també hi ha unes disquisicions de caire general sobre les idees d'identitat i d'igualtat i llur relació amb les que fan referència a la demostració.

Dins la primera part, l'erudit holandès estudia l'expressió habitual d'IPSE i IDEM en les llengües romàniques i les supervivències que hom hi ha constatat d'aquests dos mots llatins. Entre els derivats romànics de METIPSU i METIPSIMU, les formes que mencionem a continuació són objecte d'atenció especial: català *tanmateix*, fr. *à même*, *de même*, *tout de même*, *quand même*, *même* (amb els seus equivalents en espanyol, italià i francès antic), *mèment*, *aparmemes*, esp. *lo mismo (que)*, alguns mots italians derivats de *medesimo*, els pronoms

derivats d'ILLE+IPSE (ret. *leiso*, esp. ant. *eleiso*, cat. ant. *eleix*, port. *elesso*), d'ISTE+IPSE (it. *stesso*), de SE+IPSE, SIBI+IPSI i SUU+IPSE (esp. ant. *sese*, *sisi*, *súyose*, ret. *svess*), d'ACCU+IPSE (sard. *cussu*, it. mer. *quessu*, port. ant. i esp. ant. *aquesse*, cat. *aqueix*), d'ID+IPSU (it. *desso*, rom. *dînsul*), i també dotze formes dubtoses. També són analitzats una sèrie de mots que substitueixen IPSE (fr. ant. *cors*, *demaine*, els pronoms personals, *moy de moy*, *endroit* i altres expressions que serveixen per a posar de relleu i, finalment, fr. *propre*, esp. *propio*, it. *proprio*, prov. *propri*) i tres que reemplacen IDEM (rom. *acelasi*, fr. *identique* i els seus derivats i els derivats romànics d'UNU).

La segona part és dedicada a la igualtat. Després de referir-se breument a les proposicions, l'autor estudia els mots aïllats i fa una anàlisi detallada dels derivats romànics de SIC, TANTU, TALE, AEQUALE, PAR, SIMILE i SIMUL, QUASI i QUOMODO. Hom concedeix l'atenció també a determinats mots o expressions que només apareixen (o l'autor només els cita) en algunes llengües romàniques, tals com esp. *calaño*; fr. *craché* i altres expressions semblants; *dito*, *double*, *analogie*, i els seus derivats; *conforme* i els seus derivats; *parallèle* i els seus derivats; *a l'instar de*, *autrement* i *selon*; it. *sovrapponibile*. I sota els apartats «Quelques mots et locutions pour 'feindre'», «Bien et también» i «Quasi» són estudiades les expressions corresponents en diversos punts de la Romània.

El volum es clou amb unes remarques finals, seguides d'un glossari i d'una llista de les principals obres consultades.

L'estudi que comentem, més que no pas un treball de recerca de primera mà, és una obra de síntesi on són recollits i sistematitzats els resultats obtinguts per la investigació anterior. El llibre del Sr. Sneyders de Vogel té un mèrit fonamental: el de sistematitzar, comentant-los i completant-los, una gran quantitat de materials sobre el tema, que altrament romandrien dispersos i desarticulats, amb la qual cosa ha prestat un servei molt estimable als futurs estudiosos de la matèria. Gràcies a aquest treball, hom pot partir d'una base sòlida per a l'estudi de la identitat i la igualtat amb un esquema bàsic ben pensat, científicament i clarament disposat i de força extensió. I damunt les recerques anteriors l'erudit holandès ha aportat de vegades nous materials i ha fet algunes correccions estimables.

Una vegada establerta la valor positiva del llibre, hem de fer-hi també reserves, d'una banda quant a la quantitat de materials acumulats i a les obres consultades, i de l'altra quant a alguns aspectes del contingut.

En primer lloc, *Les mots d'identité et d'égalité dans les langues romanes* es limita, de fet, a un estudi extensiu basat sobre el francès, amb freqüents referències a l'italià, algunes a l'espanyol i el provençal, i, molt rarament, a les altres llengües romàniques. Concretament, les al·lusions al portuguès són quasi nul·les, i ben poc freqüents les cites de català i de romanès. Les omissions de termes o expressions catalanes són tantes que no caben en una recensió.¹ És perfectament comprensible que l'autor no estigui familiaritzat amb totes les llengües romàniques i que la bibliografia a l'abast de la seva mà sigui deficitària quan s'aparta del francès i l'italià; però aleshores potser hauria valgut més de donar un títol més restringit al llibre.

1. Utilitzant en bona part el treball del Sr. Sneyders de Vogel, hem aplegat els mots catalans que fan referència a la identitat i la igualtat en un article queensem publicar al BSCEH. Això ja és, per part nostra, una reconeixença de les qualitats i de la utilitat del llibre que comentem.

D'altra banda es fan algunes afirmacions inexactes o discutibles. Per exemple: *així mateix* i *ara mateix* no tenen igual significat (pàg. 20); cat. *també* (no *tamben!*) no pot tenir mai el mateix sentit que *tanmateix* (pàg. 24); la teoria que «*lo mismo que* serait donc *de même que* traduït en espanyol» és gratuïta completament (pàgs. 39-40); *adés* no pot voler dir 'alors' (pàg. 49); les formes *proprio* i *propio* es barregen en el text amb referència a l'espanyol, quan en aquesta llengua només la segona és correcta (pàgs. 76-77); no veiem cap necessitat d'explicar prov. *enaysí* per analogia amb *enayssò* (*que*) (pàg. 87); esp. *así que* pot tenir valor temporal o consecutiu però no pot expressar la igualtat, que s'indica amb *así como* (pàg. 87). Les etimologies llatines són donades unes vegades amb desinència (UNUS, AEQUALIS, ADDENSUM) i unes altres sense (METIPSU, TANTU): ens hauríem estimat més una unificació.

Ultra això la manca de determinats tipus d'impremta ha enlletgit tipogràficament el llibre: quan hom ha posat accents — que no és pas, ni de molt, sempre que ha calgut —, han estat confosos els greus amb els aguts; no hi ha *ñ*, ni *ll*; les errades d'impremta sovintegen, sobretot quan el text s'aparta del francès.

Malgrat les reserves, que produeixen una certa minva en el valor del llibre, l'obra que hem comentat és d'una gran utilitat i amb ella el Sr. Kornelis Sneyders de Vogel fa honor a la prestigiosa tradició romanística del seu nom.

Jordi CARBONELL

FRIEDRICH SCHÜRR: *La diptongació ibero-romànica*, Madrid, Centro de Estudios de Etnología Peninsular (CSIC), 1951. 12 pàgs. (RDTP, VII, 379-390.)

El Prof. Schürr publicà el 1936 un sòlid treball sobre *Umlaut und Diphthongierung in der Romania* (RF, L, 275 ss.), que no fou comentat a la nostra terra a causa de la Guerra civil. Suara, l'il·lustre professor de la Universitat de Friburg n'ha publicat un ampli resum amb tot el que ateny les condicions ibero-romàniques de la diptongació.

El tancament parcial causador del diftong pot produir-se per metafonia. L'articulació d'una -ī o -Û final, canvià Ē en í; Ō en ú, mentre que en les obertes Ě i Ŏ, naturalment una mica més llargues, esdevingué tot d'una la rectificació: **íé** i **úó**; per això el resultat de la metafonia de Ě i Ŏ foren els diftongs ascendents **íé** i **úó**.

Cal distingir entre la diptongació per metafonia que va produir els diftongs ascendents **íé** i **úó**, l'única diptongació general en la Romània, i la diptongació per allargament (de Ē, Ō i A), que només s'esdevingué a una part, els resultats de la qual foren els diftongs descendents.

Segons és sabut Ě i Ŏ es diftongaren en català davant palatal, com en provençal, i els **íé** + **y** i **úó** + **y** subsegüents es monofitongaren en í i ú. Les altres Ě i Ŏ, les quals no han diftongat en català ni en síl·laba lliure ni en travada, han produït **íé** i **úó**, en síl·laba lliure, en francès, toscà, etc., i tant en síl·laba lliure com travada en espanyol, romanès, etc.; Schürr interpreta que aquesta diptongació fou originada per generalitzacions posteriors dels diftongs procedents de metafonia.

¿Com explicar que els diftongs espanyols **íé** i **úó** en síl·laba lliure i travada, siguin generalitzacions dels diftongs nascuts davant **y**, si precisament el castellà es caracteritza per la no diftongació de Ě i Ŏ davant **y**? Schürr no admet la teoria